

Dario Fo'nun 'Klakson, Borazan ve Birtlar' adlı oyunu Tiyatro Fora tarafından sahneleniyor

Temiz toplum üzerine bir oyun

AYŞE KÖKSAL

Dario Fo'nun "Klakson, Borazan ve Birtlar" adlı oyunu "Tiyatro Fora" tarafından her çarşamba saat 20.30'da "Kadıköy-Barış Manço Kültür Merkezi"nde sahneleniyor. Füsün Demirel'in dilimize kazandırdığı oyunu Tufan Karabulut yönetiyor.

Dario Fo'nun, Hristiyan Demokrat Parti'nin ve merkez sağın en önemli isimlerinden Aldo Moro'nun 1978 yılında Kızıl Tuğaylar tarafından kaçırılması olayından esinlenerek yazdığı oyunda, "Klakson, Borazan ve Birtlar" adı altında "sermaye, devlet ve halk" üçgenindeki ilişkiler sorgulanmaya çalışılıyor.

Yazar, hareketli sahnelerin, yüzü maskeli oyuncuların ve komik aksesuarların kullanıldığı Commedia Dell'Arte'nin sahneleme tekniklerini, aslında son derece ciddi mesajlar içeren oyunu eğlenceli kılmak için kullanıyor. Oynadığı yıllarda İtalya'da büyük olay yaratan ve hatta parlamentoda tartışma konusu olan oyun, yıllar geçmesine karşın dünyada gelişen siyasi olayların hâlâ aynı düzlemde ilerliyor olmasından ötürü çağdaşlığını sürdürüyor.

"Klakson, Borazan ve Birtlar" da, kaçırılmaya çalışılan Fiat fabrikaları sahibi Agnelli'nin yanlışlıkla bir işçiyle yer değiştirmesi üzerine gelişen olaylar anlatılıyor. Oyun, Agnelli'nin kaçırılırken bir kaza geçirmesi ve o sırada orada bulunan bir işçisi tarafından kurtarılması ile başlar. Kaza sırasında yüzü tamamen tanınmaz hale gelen Agnelli, işçisinin yanlışlıkla onun cebinde unuttuğu kimlik kartındaki resme göre yeniden yapılır. Böylece olaylar içinde sıkılmaz bir hal alır.

Dekor-kostüm tasarımının Gürkan Uygun ve ışık tasarımını Yüksel Aymaz'a ait olan oyunda başrolleri Tufan Karabulut'un yanı sıra Ayşegül Ünsal, Arda Kavaklıoğlu, Canan Çiftel, Ayça Bingöl ve Gürkan Uygun paylaşıyor.

Oyunun hem yönetmenliğini hem de başrol oynuluğunu üstlenen Tufan Karabulut ile "Klakson, Borazan ve Birtlar" üzerine bir söyleşi yaptık:

- Neden Dario Fo'nun bu oyununu sahneye koymayı tercih ettiniz?

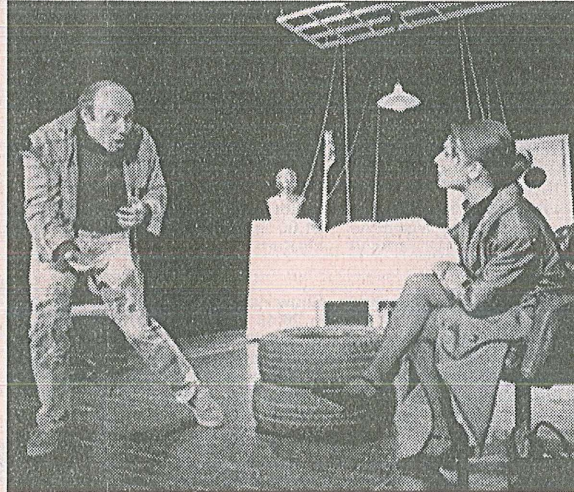
Oyunda 'sermaye, devlet ve halk' üçgenindeki ilişkiler sorgulanmaya çalışılıyor. 'Temiz toplum, temiz siyaset' arayışı içindeki Türkiye'nin koşullarına çok uygun.

Dario Fo hümanist ve yumuşak bir yolla en ciddi problemleri halka iletmeyi amaçlıyor. Türkiye'de bunu yapmaya çalışmak tam anlamıyla bir ütopya...

TUFAN KARABULUT - Nobel edebiyat ödüllü ve yaşayan en önemli tiyatro yazarlarından biri olan Dario Fo'nun yazdığı oyunların bizim tiyatro anlayışımıza çok uygun düşmesi. "Klakson, Borazan ve Birtlar"ı seçmemizin nedenlerinden biri. Özellikle şu anda yaşadığımız toplumda, "temiz toplum, temiz siyaset" arayışı içerisinde olan Türkiye'nin şartlarına bu oyunun hikâyesinin çok uygun düştiğine inanıyorum. Oyunda işlenen sermaye ve devletin birbirine bağımlı ilişkileri ve onların arasında sıkışmış halkın durumu konusu Türkiye'nin hiç de yabancı olmadığı bir durum. Bu yüzden, ülkemizde de var olan bu sorunları bir parça gülmece yoluyla, sanatsal bir dokunuşla yeniden irdelenmesi için Dario Fo ve "Klakson, Borazan ve Birtlar".

- Türkiye ve İtalya'nın sorunlarının bu kadar büyük bir benzerlik içermesi hakkında ne düşünüyorsunuz?

KARABULUT - Gerçekten de iki toplumun kaderi ve yaşadıkları birbirine çok benziyor. Bu oyun kişilerinin isimlerini değiştirdik, yani İtal-

ya'daki o insanların Türkiye'deki karşılıklarını bulsanız başka herhangi bir değişiklik yapmanıza gerek olmadan oyunu Türkiye'de geçiyor izlenimi yaratabilirsiniz. Oyundaki hikâyeler tıpa tıp benzerleri Türkiye'de de yaşandığından, karışık örgüsüne karşın seyirci tarafından çok kolay algılanabiliyor.

- Dario Fo 'halk tiyatrosu' yapmaya ve mizah yoluyla fikirlerini halka ulaştırmaya çalışıyor. Tiyatronun elit bir kitle tarafından izlendiği ülkemizde 'halk tiyatrosu' yapabildiğinize inanıyor musunuz?

KARABULUT - Dario Fo'nun halk tiyatrosu, bugünkü Türkiye'deki halk tiyatrosu kavramı ile kesinlikle örtüşmüyor. Dario Fo güldürüyü ciddi şeyler anlatmak için kullanıyor. Onun deyişiyle "kah-kaha insan ruhunun derinliklerine sinen ve kendisini sürekli hissettiren bir tortudur. Bu tortu da sizinle birlikte yaşar ve söylemek istediklerini sürekli söyler." Bu yüzden de Fo, insanları kızdırarak, kıskırtarak değil onların içindeki iyi yanların kaybolmasını sağlayarak bir şeylere karşı durmasını öğretmeye çalışıyor. Dario Fo hümanist ve yumuşak bir

yolla toplumun en ciddi ve sert problemlerini halka iletmeyi amaçlıyor. Türkiye'de bunu yapmaya çalışmak tam anlamıyla bir ütopya... Türkiye'de özellikle televizyonun etkisiyle 8-9 yaşındaki çocukların zekâ seviyesine yönelik programların artması, halkın komedi anlayışını ve aynı zamanda tiyatronun kalitesini çok aşağıya çekti. Direnen ve bu kaliteyi yukarılara tırmandırmaya çalışan toplulukların yanında bu duruma ayak uyduran ve körükleyen topluluklar da var. Eğer seyircinin alışık olduğu komediyi ona vermeye kalkarsanız, kaba bir güldürü üretmekten öteye geçemezsiniz. Bu çelişki içerisinde biz elimizden geldigince Fo'nun tiyatrosunu halka ulaştır- mayaya çalışıyoruz.

- Oyunu sahneye koyarken hiç değişiklik yaptınız mı?

KARABULUT - Tiyatro yönetmeni olarak oyun yazarlarının yapıtlarının birebir oynanması gerektiğine inanıyorum. Değişiklik yapılmasını saygısızlık olarak görüyorum, özellikle de söz konusu yazar Dario Fo olunca. Zaten Fo gerekli gördüğü değişiklikleri kendisi yapıyor. Mesela bu oyunun ilk versiyonu "Yüzsüz" adı ile Türkçeye çevrildi. Fakat Fo daha sonra oyunu çağdaşlaştırarak yeni bir yorumla ve adla yeniden yazdı. Aynı olay, "Bir Anarşistin Kaza Sonucu Ölümü" için de geçerli. Dario Fo o oyunun da yeni bir versiyonunu Füsün Demirel'e gönderdi. Kısaca zaten Fo gerekli gördükçe kendi değişikliklerini yapıyor. Belki bir yıl sonra yepyeni bir "Klakson, Borazan ve Birtlar" oynarız.

- Polis memuru ve Fiat'ın patronu Agnelli'nin ellerini birbirlerine uzattıkları son sahne neyi simgeliyor?

KARABULUT - Mikelanj'ın bir tablosunda yer alan 'Doğuş Freski'ni sahnede yaratmaya çalıştım. O freskte Tanrı ve İsa birbirlerine uzanır, parmaklarını birbirlerine değeri ve Tanrı İsa'yı yaratır, ona can verir. Oyunun son sahnesinde de sermayeyi temsil eden Fiat'ın patronu Agnelli elini komiserine uzatır ve "tek iktidar finansal ekonomik güçtür" der. Böylece sermaye devleti yaratmıştır. O "freskam" toplumda var olan bu gerçeğin sembolü...